

A gyorsírásnak a polgári és büntető peres eljárásban való fokozottabb alkalmazása.

Méltóságos Kormánybiztos Úr!

Méltóságod azt a megtisztelő felhívást intézte hozzám, hogy úgyis, mint a gyorsírás régi elméleti és gyakorlati művelője, de úgyis mint nyugalmazott járásbíró és gyakorló ügyvéd, tegyek konkrét javaslatokat abban az irányban, hogyan lehetne a gyorsírást fokozott mértékben a polgári és büntető igazságszolgáltatásban alkalmazni olyképpen, hogy a gyorsírás ne csak az igazságszolgálati adminisztráció körében használtassék fel, hanem hogy a közönséges u. n. kurzív írás helyett a polgári és büntető peres eljárás keretében a gyorsírásban rejlő és eddig még ki nem aknázott lehetőségek is érvényre juthassanak és ezáltal a polgári és büntető peres eljárás menete gyorsabbá és egyuttal megbízhatóbbá léve még fokozottabb mértékben szolgálja az anyagi igazság érvényesülését.

E megtisztelő megbízásnak eleget teendő az alábbiakban vagyok bátor azokat a javaslatokat mély tisztelettel előterjeszteni, amelyeknek megvalósítására az idő már megérett és amelyek szerény nézetem szerint könnyen megvalósíthatók és alkalmasak a kitűzött cél elérésére, vagy legalább is megközelítésére.

Polgári peres eljárás.

Polgári peres eljárásunkban a gyorsírás alkalmazása eddig csak nagyon szűk keretekben jutott érvényre, holott annak helyes és célszerű bevétele polgári peres eljárásunkba nagyban emelné Plósz Sándor nagyszerű és korszakos alkotásának gyakorlati célszerűségét, lehetővé tenné a szóbeliség és közvetlenség fokozottabb érvényesülését és azt, hogy a Pp. az anyagi igazság kiderítését még teljesebb mértékben segítené elérni és megvalósítani.

A szóbeliség nem jelenti az írásbeliséggel való teljes szakítást, sőt a kettő szükségszerűen kiegészíti egymást, mert a szóbeliség csak akkor párosul a szükséges alapossággal, s annak előnyei csak akkor aknázhatók ki teljesen, ha mindaz, ami a szóbeli előadás alkalmával közvetlen hatást gyakorol a bíróra, legyen az akár a bizjlesztése, helyesen örökítették meg a felvett tárgyalási jegyzőkönyvekben, ami által úgy az elsőfokú, mint pe-

diga fellebbviteli bíróságnak módjában áll helyesen rekonstruálni a tárgyalás és bizonyításvétel eredményét.

A Pp. 243—247. §§-ai foglalják magukban részletesen, hogy mi mindent kell a tárgyalási jegyzőkönyvnek tartalmaznia.

Itt mindjárt megállapíthatjuk azt is, hogy a Pp. legtüzetesebb átvizsgálása mellett sem találunk benne semmiféle direkt tiltó rendelkezést arra nézve, hogy a jegyzőkönyvek ne vétessenek fel gyorsírással. Egyáltalában arról, hogy a jegyzőkönyvezésnek milyen írással kell történnie, sehol rendelkezés a Pp-ben nincsen, épen úgy, mint ahogyan arról sincs benne szó, hogy a jegyzőkönyvezésnek kézírással kell-e történnie, vagy pedig eszközölhető-e gépirással is. Abból, hogy a Pp. 248. §-a szabályozza, hogy mely esetekben rendelheti el a bíróság a szóbeli tárgyalásnak vagy egy részének gyorsírással való fejegyzését, még nem következik a contrario, hogy viszont a rendes jegyzőkönyvezés gyorsírással ne legyen eszközölhető. A Pp. 248. §-a csak arra az esetre vonatkozik, ha a felek a tárgyalásnak gyorsírással szóról-szóra való, tehát naplószerű feljegyzését kívánják, s ennek esetről-esetre a fél költségére való megengedését köti a bíróság külön engedélyéhez. Valójában csupán azért nem volt eddig a gyorsírás a rendes jegyzőkönyvezés terén alkalmazható, mert az élet rendes, közönséges felfogása a gyorsírást nem tekintette és még ma sem tekinti közönséges, mindenki által ismert és feltétlenül olvasható írásnak s mert addig, míg a gyorsírás az egységes gyorsírás legáltalánosabb bevezetése és minden művelt ember megtanulása útján nem válik az egész nemzet közkincsévé, esetleg nehézségek támadhatnak a tárgyalási jegyzőkönyvek elolvasása tekintetében.

Megjegyzem, hogy egyéb törvényekkel való összehasonlítás útján is ki lehetne mutatni, hogy a gyorsírással való jegyzőkönyvezés megengedéséhez nincs is szükséges külön törvényes intézkedésre és hogy az rendeleti úton is meg volna valósítható, mert ott, ahol a törvény ki akarta zárni a közönséges íráson kívül más írás használatát, ott ennek valamilyen módon kifejezést is szokott adni. Így pl. az 1874:XXXV. t.-c. (közjegyzői rendtartás) 62. §-ában kifejezetten bennfoglalatik, hogy „minden közokirat egész íven, tisztán olvashatóan, rövidítések nélkül irandó“, amiből esetleg következtethető, hogy az csak közönséges írásban vehető fel. Azonban a dolog természetéből kifolyólag 1874-ben, amikor a közjegyzői rendtartást megalkották, a gyorsírás még nem

állott azon a fokon, hogy ez a kérdés még egyáltalában szóba jöhetett volna. Am még így is vitatható és teljes joggal, hogy a „rövidítések nélkül“ kifejezés nem a gyorsírás tilalmát foglalja magában s amennyiben az egységes gyorsírás általánosan el fog terjedni, annak fogalmazási része „rövidítések nélkül“ minden nehézség nélkül lesz alkalmazható, közjegyzői okiratok felvételénél is, ha a felek ezt így fogják kívánni és ha maga a közjegyző is bír majd a megfelelő „gyorsírási“ jogositvánnyal a már most is régtől fogva szokásos „nyelvi“ jogositvány mintájára.

Hogy egyáltalában a gyorsírás használatának kérdése mennyire gyakorlati s hogy ez a kérdés már eddig is foglalkoztatta az illetékes tényezőket, annak illusztrálására hivatkozom hiteljogunk nemrég elhunyt világhírű kiváló művelőjére, Nagy Ferenc professzorra, aki híres váltójogi kézikönyve 19. §-ában kifejti, hogy nincsen semmi akadálya annak, hogy bármely érvényes váltójogi nyilatkozat gyorsírásban is történhessék s a gyorsírási jegyekkel írt váltóalírást éppen olyan érvényes, mint a közönséges írású, miután váltótörvényünk sehol sem köti a váltói aláírás érvényességét közönséges írási alakhoz. Hivatkozik ehelyütt Nagy Ferenc olyan kiváló és elismert váltójogi szaktekintélyek, mint Dernburg és Bernstein álláspontjára. Érdekes viszont, hogy Plósz Sándor váltójogi művében ellenkező állásponton volt, bár ez az álláspont törvényes alappal nem bír.

Láthatjuk tehát, hogy analogia legis et juris útján mindenképpen igazolható volna az az álláspont, hogy a gyorsírásnak a tárgyalási jegyzőkönyvben való alkalmazásának semmi törvényes akadálya nincsen, s kifejezett tilalom ebben a tekintetben a Pp-ben sehol sem foglaltatik; sőt még a Pp. 248. §-ából sem vonható okszerű következtetés arra, mintha a gyorsírással való jegyzőkönyvezés nem volna megengedett. Mindamellett a jogbiztonság megóvása és viták elkerülése céljából mégis feltétlenül szükségesnek tartanám e kérdés *törvényhozási rendezését.*

Polgári perrendtartásunkban — amint arra már rámutattam — mindössze egy felette szerény rendelkezés van a gyorsírás alkalmazásáról, annak 248. §-ában. E rendelkezést a Pp. az osztrák perrendtartás 280. §-ából vette át jóformán szóról-szóra, megadván a bíróságnak a jogot arra, hogy a felek kérelmére és költségére megengedheti a szóbeli tárgyalás vagy egy részének gyorsírói feljegyzését. Ez a §. azonban olyan szűk körben és annyi kautélával körülbástyázva enged csak teret a gyorsírás alkalmazásának; hogy jóformán semmi gya-

korlati jelentőséggel nem bír. A bíróságnak e §. szerint szabad belátásától függ, hogy a gyorsírók alkalmazását egyáltalában megengedje és ha a bíróság a feleknek gyorsírók alkalmazása iránti kerelmét elutasítja, úgy ez ellen semmiféle jogvoslatnak helye nincsen. Megtoldja a Pp. ezt még avval is, hogy a bíróság a gyorsírói feljegyzéseket csupán az ítéleti tényállásnak a Pp. 408. §-a szerinti kiigazításánál használhatja fel. Ez az egyetlen rendelkezés, amit nem az osztrák törvényből vett át a Pp. és evvel igazán indokolatlanul jóformán teljesen értéktelenné tette azt a keveset is, amit a §. egyébként nyújtana, mert ha a fél nem kéri a gyorsírói feljegyzések alapján az ítéleti tényállás kiigazítását, úgy a felsőbbíróság a gyorsírói feljegyzéseket egyáltalában nem veheti figyelembe, s amennyiben a bíróság a kiigazítási kérelmet elutasítja, úgy az e tárgyban hozott végzés ellen nincsen helye jogvoslatnak.

A gyorsírás fokozottabb mérvű alkalmazását megvalósító novelláris intézkedéssel kapcsolatban indokolt lesz a Pp. 248. §-át is módosítani.

Mi értelme van annak, hogy a bíróság megtagadhassa gyorsíró alkalmazását akkor, amikor mindkét fél vagy akár csak az egyik előre leteszi a gyorsíró alkalmazásával kapcsolatban felmerülhető és a bíróság által megkívánt költségeket?

De teljesen indokolatlan a Pp. 248. §. hetedik bekezdésében foglalt ama megszorító rendelkezés is, hogy a gyorsírói feljegyzések csakis az ítéleti tényállás kiigazításánál használhatók fel, hiszen ha az esküt tett gyorsíró naplójából a helyes tényállás megállapítható és ha nem is használta azt az elsőbíróság fel, nem tudom belátni, hogy miért ne használhassa azt fel a felsőbbíróság csak azért, mert a fél elmulasztotta az elsőbíróságot figyelmeztetni arra, hogy az ítéleti tényállás általa helytelenül vétetett fel.

No de nem a Pp. 248. §-ának reformja az, ami a gyorsírás alkalmazása szempontjából lényeggel bír s csupán magaért e szakasz megváltoztatásáért nem is volna érdemes lépéseket tenni. Egészen más reform az, amire törekszünk és amelynek alapelveit a következőkben leszek bátor körvonalazni:

Aktuálisá teszi a reformot az a nagyjelentőségű körülmény, ami nélkül az egyáltalában nem is volna diszkutábilis, hogy hála Méltóságod korszakalkotó iniciatívájának — megszűnt hazánkban a gyorsírás terén uralkodott sokféleség és az egységes gyorsírás megalkotása és kötelezővé tétele által az hazánk közkincsévé vált s az egységes gyorsírás alapelvei és helyesírása ép-

pen úgy le vannak fektetve, mint a közönséges írásé. Egységes gyorsírás nélkül a reformok megvalósítása úgy és abban a terjedelemben, mint előadni bátor leszek, nem volna lehetséges.

Eléggé ismeretesek a mostani közönséges írással való jegyzőkönyvezés nehézségei és eléggé át van hatva az igazságügyi kormány is e bajok orvoslásának szükségességétől, hogy nincsen szükség arra, hogy a bajokra részletesen rámutassuk. Tisztában vagyunk avval, hogy mennyire lassítja a tárgyalások menetét a jegyzőkönyveknek közönséges írásban való felvétele és fokozza e nehézségeket, ha a jegyzőkönyveket magánk a bírónak kell felvennie. A jegyzőkönyveknek gépbe való diktálása megkönnyíti ugyan a bíró helyzetét, azonban nem az egyetlen és teljes megoldása a kérdésnek.

Nem beszélek most részletesebben arról, hogy a gyorsírás tudása mennyire megkönnyíti a bíró és a jegyzőkönyvvezető munkáját, még a perrend mai keretei között is, amikor lehetőséget ad nekik arra, hogy a tárgyalás menetéről maguknak feljegyzéseket készítsenek, egyes fontos momentumokat megrögzítsenek, amiknek megrögzítése különben lehetetlen volna számukra, hanem arra akarom a figyelmet felhívni és azt akarom részletesen kifejteni és igazolni, hogy a mai jegyzőkönyvezés bajain és nehézségein a gépiráson kívül csakis a jegyzőkönyveknek egységes fogalmazási gyorsírással való felvétele segíthet.

A gyorsírásnak nem abban a tekintetben van meg a legnagyobb jelentősége, hogy módot ad és lehetőséget nyújt a feleknek arra, hogy az egész tárgyalás lefolyása naplószerűen lerögzítettessék. Erre rendszerint nincsen is szükség, sőt kisebb jelentőségű ügyekben eelleg még el is vonná az óriási anyag a bíró figyelmét a lényeges körülményekről és sok olyan apró részletkérdést vinne bele a perbe, aminek a per eldöntése szempontjából semmi különösebb jelentősége nincsen. Külömben is, ha a napló felvételére fektetnők a fősúlyt, akkor ezt a célt talán még jobban szolgálnák a gramofonlemezszerű felvételek, amiket a modern ügyvédi irodákban az u. n. parlographok is nagyon jól tudnak biztosítani.

A gyorsírás jelentősége ezzel szemben éppen abban van, hogy lehetővé teszi azt, hogy a jegyzőkönyvek felvétele minél kevesebb fizikai munkával járjon és mégis minél tökéletesebben és a Pp. kívánalmainak minden tekintetben megfelelően eszközöltessék, hogy a bírónak módjában álljon a tárgyalás főbb mozzanatait és mindazt, amit ő vagy a felek különösen fontosnak tartanak ne csak privát jegyzetek formájában lerögzíteni, hanem

magát a jegyzőkönyvet akár ő maga, akár pedig jegyzőkönyvvezetője útján gyorsírásban vehesse fel.

Ma már nem vethető ellen a gyorsírási jegyzőkönyveknek, hogy azok elolvasása a gyorsírási rendszerek különfélesége folytán nehézségekbe ütközik. Az egységes gyorsírás fogalmazási része biztosítja a legkisebb nüanszokig való precizitást és pontosságot s magának a rendszernek egyszerűsége, elvi tisztasága s gyakorlati elszámoltatásának könnyűsége minden átlagos intelligenciájú ember részére annak írását és olvasását éppen olyan könnyűvé és magától érthetővé teszi, mint a közönséges írás megtanulását.

Avval kapcsolatban, hogy gyorsírás tanulása a középiskolákban kötelező tantárggyá válik, ez a kérdés önmagától meg fog oldódni és annak keresztülvétele után magától értetődő dolog lesz az, hogy az összes ügyekben a jegyzőkönyvek, amennyiben nem gépírással lesznek, úgy gyorsírással fognak vezettni.

Azonban nagyon jól tudjuk, hogy a helyes fejlődésnek nem az az iránya, hogy valami egyszerre készen kipattanjon teljes fegyverzettel, mint Pallas Athene Zeus fejéből s épen ezért már most annyira és oly mértékben meg kell valósítanunk a gyorsírás alkalmazását a jegyzőkönyvvezetés terén, ami a gyorsírás mai fejlettségi állapotának megfelel és alapjául szolgálhat a további fejlődésnek.

Ebből a szempontból kiindulási pontnak elfogadjuk az osztrák u. n. zweite Gerichtsentlastungsnovelle (Gesetz v. 18. März 1920. betreffend Änderungen des Verfahrens in bürgerlichen Rechtsangelegenheiten) IV. fejezet 4. bekezdésében foglalt következő rendelkezését:

„Das Gericht kann anordnen, dass das Protokoll, oder Teile davon vom Schriftführer nach Angaben des Vorsitzenden (Diktat) in Kurzschrift aufgenommen werden.“

(magyarul)

„A bíróság elrendelheti, hogy a jegyzőkönyvet vagy annak egyes részeit a jegyzőkönyvvezető az elnök által megadott adatok (diktatum) alapján gyorsírással vegye fel.“

E rendelkezés átvehető volna polgári peres eljárásunkba avval a módosítással, hogy ne csak a jegyzőkönyvvezető, hanem jegyzőkönyvvezető híján maga a bíró is egységes fogalmazási gyorsírással vehesse fel a jegyzőkönyvet.

Ennek folytán a Pp. 243. §-a a következő rendelkezéssel volna kiegészítendő:

„A bíróság elrendelheti, hogy a jegyzőkönyv vagy annak egyes részei egységes fogalmazási gyorsírással vétessenek fel“

Ebben a fogalmazásban tehát benne foglaltatik, hogy úgy a bíró, mint pedig a jegyzőkönyvezető egyaránt felvehetik egységes fogalmazási gyorsírással a jegyzőkönyvet.

Az osztrák zweite Gerichtsentlastungs-novelle IV. fejezetének 5. pontja ezután a következőket mondja ki:

„Dem § 212 werden folgende drei Absätze angefügt: Die vorstehenden Bestimmungen finden auch das in Kurzschrift aufgenommene Protokoll (§ 209 letzter Absatz) Anwendung.

Von dem in Kurzschrift aufgenommenen Teile des Protokolls ist eine Übertragung in Vollschrift anzufertigen vom Richter und Schriftführer zu unterschreiben und binnen drei Tagen nach Schluss der Tagsatzung dem dem Protokoll als Beilage anzufügen. Die Partei kann binnen drei weiteren Tagen in die Übertragung Einsicht nehmen und gegen Fehler der Übertragung Widerspruch erheben. Der Partei ist, wenn sie dies bei der Tagsatzung beantragt hat, eine Abschrift der Übertragung binnen drei Tagen nach Schluss der Tagsatzung zuzustellen. In diesem Falle beginnt die Frist zur Erhebung des Widerspruches gegen Fehler der Übertragung mit dem Tage nach Zustellung. Der Widerspruch kann mündlich oder mit Schriftsatz erklärt werden. Infolge erhobenen Widerspruches kann die Übertragung vom Gerichte entsprechend geändert werden. Offenbare Unrichtigkeiten der Aufnahme oder der Übertragung können auch nachträglich jederzeit vom Gerichte berichtigt werden.

Die Übertragung in Vollschrift entfällt, wenn die Rechtsache durch Vergleich, Zurücknahme der Klage oder Anerkenntnisurteil bei dieser Tagsatzung erledigt und keine Protokollsabschrift begehrt wurde. Der Vergleich, die Erklärung der Zurücknahme der Klage und das Anerkenntnis sind in solchem Falle in Vollschrift zu protokollieren.“

(magyarul)

„A 212. § után a következő három rendelkezés iktatandó be:

Az előző rendelkezések a gyorsírással felvett jegyzőkönyvekre (209. § utolsó bekezdés) is alkalmazást nyernek.

A jegyzőkönyv gyorsírással felvett részéről közönséges írású áttétel készítendő, a bíró és a jegyzőkönyvvezető által aláírandó és a tárgyalás befejezése után számítandó három napon belül a jegyzőkönyvhöz csatolandó mint annak melléklete. A fél további három napon belül betekintést nyerhet az áttételbe és az áttétel hibáival szemben ellentmondással élhet. A félnek a tárgyaláson előterjesztett kívánságára a tárgyalás befejezése után számítandó három napon belül kézbesítendő az áttétel egy másolata. Ezen esetben az áttétel hibáival szemben emelhető ellenmondás határideje az áttétel kézbesítése utáni naptól kezdődik. Az ellenmondás szóval vagy írásban jelenthető be. Az ellenmondás folytán a bíróság az áttételt megfelelően módosíthatja. A felvétel vagy áttétel nyilvánvaló hibáit a bíróság bármikor utólag is helyesbítheti (kijavíthatja).

A közönséges írásba való áttétel elesik azon tárgyalási jegyzőkönyveknél, amidőn az ügy egyezséggel, a kereset visszavételével vagy elismerés alapján hozott ítélettel fejeződik be és a felek jegyzőkönyvi másolatot nem kívánnak. Maga az egyezés, a keresetvisszavételi nyilatkozat és az elismerés ilyen esetekben is közönséges írással jegyzőkönyvvezendők.“

Az osztrák novellának fenti intézkedései 1920. óta Ausztriában már átmentek a gyakorlatba és információim szerint ott teljesen be is váltak. Azóta azonban már 10 év telt el és nálunk megérett a helyzet nemcsak arra, hogy ezeket a rendelkezéseket átvegyük, hanem arra is, hogy pár lépéssel tovább menjünk.

Nevezetesen tekintettel arra, hogy gyorsírásunk azon a fokon van, hogy a rendesen felvett jegyzőkönyvek minden akadály nélkül, minden gyorsírást olvasó egyén által elolvashatók, nem tartom szükségesnek azt, hogy a gyorsírással felvett jegyzőkönyvek minden esetben kötelező módon áttétessenek közönséges írásba, hanem elegendő ennek megkövetelése perorvoslat (fellebbezés, felfolyamodás, perújítás) esetén és akkor, ha ezt a bíróság bármely okból szükségesnek tartja, vagy a felek bármelyike kívánja. Az eljárás bármely szakában, sőt a per befejezése után is feljogosítandók a felek arra, hogy költségükre a gyorsírással felvett jegyzőkönyv közönséges írásba való áttételét kívánják és arról máso-

latokat kaphassanak. Ezen álláspontom mellett nincsen szükség semmiféle különös rendelkezésekre a pernek egyezség, elismerés, vagy a kereset visszavétele útján való befejezése esetén sem annál kevésbé, miután ilyen esetekben úgyszólván módjában van a bíróságnak megfelelő bélyegzők alkalmazásával is gondoskodni a gyors jegyzőkönyvi lerögzítésről.

Igy tehát nézetem szerint a fent előadottak alapján a Pp. 247. §-a a következő rendelkezésekkel volna kiegészítendő:

„Az előző §§-ok rendelkezései megfelelő alkalmazást nyernek az egységes fogalmazási gyorsírás-sal felvett jegyzőkönyvekre is.

A felek bármelyikének a szóbeli tárgyaláson előterjesztett kívánságára és költségére a bíróság a tárgyalás befejezése után számítandó 3 napon belül elkészítteti a jegyzőkönyv közönséges írású áttételét, amely az elnök (bíró) és jegyzőkönyvezető által aláírva a tárgyalási jegyzőkönyvhöz csatoltatik, mint annak melléklete. Az áttétele elkészülte után számítandó három napon belül a felek bármelyike kérheti az áttétel kiigazítását.

Az áttételbe becsúsztott nyilvánvaló hibákat a bíróság hivatalból, vagy kérelmére bármikor kijavíthatja.

Az áttétel tekintetében a per folyama alatt hozott végzés vagy intézkedés ellen külön jogorvoslatnak helye nincsen.

A felek kérelmére és költségére a bíróság a per befejezése után is bármikor köteles a jegyzőkönyvek közönséges írású áttételét elkészíttetni és azokról készült másolatokat kiszolgáltatni.

Perorvoslat esetén köteles a bíróság a perorvoslatnak az illetékes bírósághoz való juttatása előtt a jegyzőkönyvek közönséges írásba való áttételéről gondoskodni.

A bíróság egyébként bármikor hivatalból is elrendelheti a gyorsírással felvett jegyzőkönyvek közönséges írásba való áttételét“

Az osztrák novella intézkedésével szemben az általam javasolt megoldás sokkal egyszerűbb, megfelel az azóta eltelt tíz esztendő fejlettebb viszonyainak s okszerű folyománya annak a ténynek, hogy az egységes gyorsírás minden tekintetben alkalmas arra, hogy biztosítsa a jegyzőkönyvek abszolút megbízhatóságát és egyöntetűségét.

Ha a fenti novelláris rendelkezések szerint fognak a jegyzőkönyvek a polgári peres eljárásban gyorsírással

felvételni, úgy ez óriási megkönnyebbülést jelent a bírónak, akár maga veszi fel ilyen módon a jegyzőkönyvet, akár pedig jegyzőkönyvvezetőnek diktálja azt le. De emellett tapasztalati tény az is, hogy a közönséges írással való jegyzőkönyvvezetés technikai nehézségei gyakran visszatartják a bírót attól, hogy a jegyzőkönyvet olyan részletességgel vegye fel, mint ahogyan szeretné, a hosszadalmas jegyzőkönyvvezetés emellett igénybe veszi minden idejét, gyakran emiatt lényeges körülmények elkerülnek a figyelmét, vagy kénytelen olyan gyorsan és csúnyán írni, hogy gyakran megtörtént egyébként kiváló képességű bírákkal, hogy a felsőbb bíróságok kénytelenek voltak az iratokat a jegyzőkönyvek lemásolása végett visszaküldeni, mert képtelenek voltak a tárgyalási jegyzőkönyveket elolvasni. Gyorsírási jegyzőkönyvknél ez teljesen ki van zárva. Olyan ügyekben, ahol a per első fokon befejezést nyer, teljesen elegendő a gyorsírási jegyzőkönyv, ha csak a felek nem kívánják a közönséges írási áttételt. A tárgyalások a gyorsítási jegyzőkönyvvezetés folytán gyorsan peregnék le, lényeges momentumok nem sikkadnak el, miáltal lényegesen javul nemcsak az ítélezés gyorsasága, hanem annak jósága is.

Amennyiben pedig mégis a felek kívánsága folytán felmerül a jegyzőkönyvek áttételének szüksége, ez legfeljebb csak tárgyaláson kívüli munkát jelent, aminek költsége is megtérül azáltal, hogy a felek által megrendelt áttételek költsége a feleket terheli.

A jegyzőkönyveknek kötelező áttétele az egységes gyorsírás mellett teljesen felesleges és elegendő az áttételeket azokra az esetekre szorítani, ha azokat a felek saját költségükre kérik, vagy ha a per fellebbviteli stádiumba kerül. A fellebbviteli bíróságra is sokkal előnyösebb, ha nem kell rettenetes kézírásokkal bajlódni, hanem a legépebb áttételek alapján tanulmányozhatja az ügyeket.

Az áttételekbe csúszott esetleges hibák kijavítása, vagy kiigazítása magától értetődő követelmény. Viszont nem tartanám helyesnek a kijavítást, vagy kiigazítást elutasító végzések ellen a per folyama alatt külön jogorvoslatot adni, hanem elegendőnek vélném ezek orvoslására az ítélet elleni fellebbezést, mert hiszen ilyen esetben a fellebbviteli bíróságnak módjában állana szükség esetén szakértők bevonásával a fellebbezési eljárás során az esetleges hibákat megnyugtatóan orvosolni.

Még egyesség, elismerés vagy a kereset visszavétele esetén is teljesen elegendőnek tartom a fakultatív vagyis a fél kérelmére vagy a bíróság felfogásától füg-

gő közönséges írásba foglalást, mert hiszen ilyen esetben még kevesebb valószínűsége van annak, hogy a felek között vita támad.

Büntető peres eljárás

Ha fontossággal bír a gyorsítás alkalmazása a polgári peres eljárásban, ahol a bíróság főleg a felek vagyoni természetű érdekösszeütközéseit dönti el, úgy még nagyobb a jelentősége a büntető peres eljárásban, ahol az emberek legértékesebb javai: élet, becsület és szabadság fölött ítélkezik a független bíróság. És mégis felette érdekes és sajtáságos, hogy míg a polgári peres eljárás különös gondot fordít arra, hogy a tárgyalási jegyzőkönyv a tárgyalás befejezéséig teljesen készen legyen, hogy az a tárgyalás befejezése után a felek előtt felolvastassék, vagy legalább feltárassék, hogy a felek megtehessék megjegyzéseiket a jegyzőkönyvre s hogy e megjegyzések alapján a jegyzőkönyv kiegészíthető és kiigazítható legyen és hogy végül, ha a felek a jegyzőkönyv aláírását megtagadják, úgy ezt a jegyzőkönyvbe fel kell jegyezni, addig a bűnvádi perrendtartás ilyen rendelkezéseket nem tartalmaz, hanem a Bp.-nak a jegyzőkönyvezésről szóló 331. §-a, a jegyzőkönyvek elkészítési idejére utal a Bp. 329. §-ára, amely szerint a jegyzőkönyv, ha az ítélet a tárgyalás napján hozott és kihirdetett 3 nap alatt készítenő el. A Bp. 332. §-a pedig csak arra jogosítja fel a jegyzőkönyv tartalmát kifogásoló feleket, hogy amennyiben a kifogás az ügy eldöntésére kiható lényeges körülményekre vonatkozik, úgy a felsőbb bíróság e tekintetben ellenbizonyítást engedhet meg. Nagyon sovány és a gyakorlatban nehezen érvényesülhető jog a jegyzőkönyvezetés hiányosságával szemben.

Ezen az alapon fejlődött ki azután az a gyakorlat, hogy büntető ügyekben a tárgyalás folyama alatt rendszerint nem vétetik fel a jegyzőkönyv, a jegyzőkönyv vezetőik csak privát feljegyzéseket készítenek a tárgyalás menetéről és a tanuvallomások tartalmáról és ezek alapján készülnek azután el a tárgyalási jegyzőkönyvek.

Kétségtelen dolog, hogy a bűnvádi perrendtartás nagynevű alkotói maguk is tisztában voltak ennek az eljárásnak tökéletlenségével és azokkal a nagy veszélyekkel, amikkel ez jár, de épen a közönséges írással való jegyzőkönyvezés óriási nehézségei és a büntető perek sajnálatosan nagy száma kényszerítették őket arra, hogy ehhez a mindenképen tökéletlen megoldáshoz nyuljanak. Nem kell büntető jogásznak lenni annak a felismerésé-

hez, hogy bármilyen kiváló és lelkiismeretes a bíró és a jegyzőkönyvezető, az ügyek nagy száma és a véges emberi képességeknél fogva lehetetlen a tanúvallomások és a tárgyalások minden mozzanatát úgy emlékezetben tartani, hogy az még órák vagy napok múlva is minden hiátus nélkül lerögzíthető legyen. Sokszor pedig igazán kis nüanszokon múlhat bonyolult ügyekben emberek élete, becsülete, szabadsága, szóval egész léte.

Ha valahol, úgy itt óriási tere van a gyorsírás alkalmazásának. Nem elégedhetünk meg avval, hogy gyorsírás útján módjában van a jegyzőkönyvezetőnek pontosabb magánfeljegyzéseket készítenie — bár ez is jobb a semminél — hanem arra kell törekednünk, hogy az egységes gyorsírás alkalmazása útján az eddigi kivételből legyen a szabály és a bíró lehetőleg úgy vezesse a büntető tárgyalásokat és úgy vegye fel a bizonyítást, hogy a tárgyalási jegyzőkönyveket a tárgyalás folyamán és avval egyidejűleg gyorsírásba diktálja és a tárgyalás befejeztével a hű és pontos tárgyalási jegyzőkönyv is készen legyen. Gyorsírású jegyzőkönyvvezetés mellett ez egy magától értetődő és könnyű dolog lesz és a bűnvádi perrendtartás által megengedett jegyzőkönyvvezési mód, hogy t. i. az ítélet hirdetésétől számított 8 napon belül foglaltassék az ítélet írásba, lesz majd a kivétel.

Hogy a közönséges írású jegyzőkönyvvezetés rettenetes terhén könnyítsen, az igazságügyi kormányzat olyan módon igyekezett a túlterhelt bíróságokon segíteni, hogy az 1928. X. t.-c. 27. §-ában feljogosította a bíróságokat arra, hogy olyankor, amikor a vádlott részletes beismerő vallomást tesz, amit a főtárgyalás egyéb adatai támogatnak és a jogosultak nem éltek perorvoslattal ne készítsenek jegyzőkönyvet. Hasonlóképpen mellőzhető a jegyzőkönyv készítése, ha a főtárgyalás felmentő ítélettel vagy az eljárás megszüntetésével végződik és a perorvoslatra jogosultak nem éltek fellebbezéssel.

Ez a novelláris rendelkezés is mutatja, hogy mennyire kátyuba jutott a bűnvádi perekben a jegyzőkönyvvezetés. Mennyivel egyszerűbb és helyesebb volna a bűnvádi perekben is a jegyzőkönyvvezetés, ha a minden zökkenő nélkül folyamatban lévő tárgyalásról úgy, amint a tárgyalás előre halad, egységes fogalmazási gyorsírással jegyzőkönyvek vétetnek fel. Egyébként a novella rendelkezése csak egyik módja a büntető perekben a jegyzőkönyvvezetés leegyszerűsítésének és amellet még igen tág tere volna egyéb esetekben a gyorsírású jegyzőkönyvvezetésnek, ami által minden különösebb nehézség

nélkül elérhető volna, hogy a büntető perek sokkal gyorsabban és megnyugatóbban bonyolódna-
 nak le.

A bűnvádi perrendtartásnak a jegyzőkönyvezésre vonatkozó szakaszait a következő novelláris rendelkezésekkel tartanám kiegészítendőnek:

„A bíróság elrendelheti, hogy a jegyzőkönyv, vagy annak egyes részei egységes fogalmazási gyorsítással vétesse-
 nek fel.

A felek bármelyikének a tárgyaláson előterjesztett kérelmére a bíróság a tárgyalás befejezése utáni 8 napon belül köteles elkészíttetni a gyorsírással felvett jegyzőkönyv közönséges írású áttételét, amely az elnök és a jegyzőkönyvezető által aláírva a tárgyalási jegyzőkönyvhöz csatoltatik, mint annak melléklete.

Az áttétel elkészülte utáni 3 napon belül a felek bármelyike kérheti az áttétel kijavítását.

Az áttételbe csúszott nyilvánvaló hibákat a bíróság hivatalból vagy kérelmére bármikor kijavíthatja.

Az áttétel tekintetében a bűnvádi eljárás folyama alatt hozott végzés vagy tett intézkedés ellen külön jogorvoslatnak helye nincsen.

Perorvoslat esetén a bíróság köteles a perorvoslatnak az illetékes bírósághoz való juttatása előtt a gyorsírással felvett jegyzőkönyvek közönséges írású áttételéről gondoskodni.

A bíróság egyébként bármikor hivatalból is elrendelheti a gyorsíráásban felvett jegyzőkönyveknek közönséges írásba való átételét.

A felek az ügy befejezése után is kérhetik saját költségükre a gyorsírással felvett jegyzőkönyvek áttételét.“

Lényegileg tehát ugyanazt javasolom a büntető eljárásban a gyorsírás fokozottabb alkalmazása terén, mint a polgári peres eljárásban. Ami különbség a kétféle javaslat között van, az a kétféle peres eljárás különböző jellegében találja magyarázatát.

Ami pedig végül a büntető perekben a főtárgyalás vagy egy részének gyorsíró alkalmazása útján való naplószerű feljegyzését illeti e tekintetben a Bp. 331. §. 5.-ik bekezdése a következőket mondja:

„Fontos ügyekben a bíróság elrendelheti az egész főtárgyalásnak, vagy egy részének gyorsírással való feljegyzését. A bíróság ezt bármelyik fél-

nek kellő időben előterjesztett indokolt kérelmére más ügyben is elrendelheti, ha a fél a költségeket megelőzőleg bírói letétbe helyezi.“

E szakasz általában véve helyesen rendezí e kérdést, amidőa a bíróságnak módot ad arra, hogy hivatalból is elrendelhesse az egész főtárgyalás vagy egy részének gyorsírással való feljegyzését. De viszont nem látom helyes indokát annak, hogy a bíróság megtagadhassa a felek ily irányban előterjesztett kérését, ha azok a gyorsírói feljegyzések költségeit megelőzőleg bírói letétbe helyezik és szükség esetén kellő időben gondoskodnak hites gyorsíróról.

Épen ezért e bekezdést a következőkép tartanám módosítandónak:

„A bíróság hivatalból, vagy bármelyik fél kérelmére elrendelheti az egész főtárgyalásnak vagy egy részének gyorsírással szóról-szóra való feljegyzését. A bíróság a fél kellő időben előterjesztett ily irányú kérelmét nem utasíthatja el, ha a fél a költségeket megelőzőleg bírói letétbe helyezi és egyúttal szükség esetén kellő időben gondoskodik gyorsíró megjelenéséről.“

Méltóságos Kormánybiztos Úr!

Ezek volnának főbb vonásokban azok a javaslatok, amiket a gyorsírásnak a polgári és büntető peres eljárás terén való fokozottabb alkalmazása céljából a helyeseknek, időszerűeknek, sőt szükségeseknek tartok.

E javaslatok talán első szemléletre túl merészeknek tünnek fel az osztrák novella rendelkezéseivel szemben, de hiszek benne, hogy alapos megfontolás után még a szkeptikusak is rá fognak jönni, hogy azok nem olyan veszedelmesek és ami a fő, megvalósíthatók és alapját képezhetik a helyes megoldásnak.

Ha csak egy lépéssel is előbbre viszik e javaslatok a gyorsírás gyakorlati alkalmazásának és a helyes ítékezésnek lehetőségeit, úgy fáradtságom nem volt hiábavaló.

Maradtam Méltóságodnak mindenkoron a legnagyobb készséggel és az ügy iránti lelkes szeretettel állva rendelkezésre

Budapest, 1930. május 30.

igaz tisztelője
dr. Kelényi Jenő